

Hoezo bofbelasting?

Afgelopen week is in Nederland een nieuwe belasting voorgesteld: de bofbelasting. Een wat ..., hoor ik al denken? En u bent niet de enige. Eigenlijk weet niemand het. En eerlijk gezegd: ik ook niet, althans niet onder die naam. Wat is een bofbelasting? Een belasting om de superwinsten die sommige bedrijven momenteel behalen extra te belasten. Je zou het dus bijvoorbeeld ook een geluksbelasting kunnen noemen. En dan lijkt het wellicht ook wel op de schenk- en successiebelasting. In alle gevallen bof je of heb je geluk dat je een toevallig voordeel hebt. Een dan zijn er altijd mensen die vinden dat daarover (extra) belasting moet worden geheven. Is dat wat betreft de bofbelasting terecht? Menselijkerwijs gesproken is daar wel wat voor te zeggen. Immers, bepaalde economische sectoren behalen superwinsten. In het bijzonder gaat het dan om de energiemaatschappijen die ten gevolge van de hoge olie- en gasprijzen enorme winsten behalen. Enkele winstcijfers over ongeveer het tweede kwartaal 2022 in dollars: Shell: 11 mld., Exxon, 18 mld., Aramco; 48 mld. wellicht een idee om daarin aandelen te kopen en zo wat terug te verdienen? Tegelijkertijd zien we dat veel burgers de financiële touwtjes niet of nauwelijks aan elkaar kunnen knopen, mede door de hoge energieprijzen maar ook door de algemeen hoge inflatie. Wat is er dan logischer om daar waar inkomen en winst in overvloed binnenkomt wat zwaarder te belasten omdat vervolgens aan degenen met een laag inkomen uit te keren al dan niet via een belastingverlaging? Dat is rechtvaardig. Punt is echter dat het niet heel verstandig is om dat via een bofbelasting te doen. Sterke nog, men zou ook buiten het fiscale stelsel wat kunnen doen aan het probleem, namelijk door prijzen of prijsstijgingen wettelijk te maximeren. Het maximeren van prijsstijgingen is minder goed uitvoerbaar en vooral minder goed controleerbaar. Daarom verdient een prijsmaximering voor bepaalde goederen of voor alle goederen de voorkeur. De consument heeft daar direct voordeel van. Een bezwaar is er volgens sommigen ook: iedereen heeft er voordeel van en niet alleen de lagere inkomensgroepen.

Het alternatief zou dus een bofbelasting zijn. Waarom moet een land dat echter niet doen? in de eerste plaats omdat het uiterst arbitrair is de winst van een bedrijf te splitsen in een 'normale' winst die niet getroffen moet worden door een bofbelasting en de bovenmatige winst die daar wel onder zou moeten vallen. Maar hoe bepaal je de normale winst? En moet je rekening houden met bepaalde sectoren? Financiële instellingen als banken en verzekeraars bijvoorbeeld, halen bijna structureel hoge winsten. Moeten die winsten dan ook gesplitst worden in een normale winst en een bofwinst? Dat past niet in de bedoeling van een bofbelasting. Tegelijkertijd is het wat merkwaardig als bijvoorbeeld een oliemaatschappij en een bank een even hoge winst behalen en alleen de oliemaatschappij de bofbelasting is verschuldigd.

Een ander belangrijk bezwaar tegen de bofbelasting is dat deze in de regel vrij lastig uitvoerbaar is voor de belastingdienst en ook voor de belastingplichtigen. Het is bovendien een tijdelijke heffing zodat er relatief veel inspanning nodig is om de belasting te heffen. En dan kan men ook nog denken aan situaties waarbij het dit jaar voor een bedrijf 'boffen' is maar het volgend jaar sprake is van inzinking van de markt waarbij sprake is van lage winsten of zelfs verliezen. Irreëel is dat niet: er wordt immers volop gewaarschuwd voor een economische repressie. Gaan we dan de bofbelasting corrigeren of een (negatieve) pechbelasting - lees: subsidie - invoeren? Niet doen dus die bofbelasting.

Maar wat dan wel? Het blijft immers in elk geval gevoelsmatig onrechtvaardig dat er bedrijven zijn die enorme winsten behalen en tegelijkertijd veel burgers tekort komen. Naast het hiervoor gesuggereerde idee om tot een wettelijke prijsmaximering te komen, is het alternatief om binnen de winstbelasting een 'toptatief toe te passen: boven een bepaalde winst geldt een hoger percentage, ongeacht het type bedrijf. Net als we in de inkomstenbelasting een olopend tarief kennen bij

hogere inkomen, kan dat bij bedrijven ook in geval van hogere winsten. Waar dat hogere tarief dan moet beginnen is een politieke keuze en in dit geval mogelijk ook extra budgettaire keuzen, namelijk ervan afhankelijk welke groepen burgers de overheid wil tegemoetkomen en met welk bedrag.

Overigens hoeft een dergelijke tegemoetkoming aan de burgers niet alleen te worden opgebracht door deze extra heffing. Belastingopbrengsten gaan immers allemaal in 'de grote pot' en vervolgens is het aan de overheid hoe die belastingopbrengst aan te wenden.

Het zou me overigens niet verbazen als we de komende tijd nog meer suggesties voor verrassende belastingen zien. Zo zag ik ook al de suggestie voor de invoering van een waterbelasting in verband met de toenemende droogte in de wereld. Niet doen dus. Zeker niet als eenvoud van het belastingstelsel hoog in het vaandel staat.

Peter Kavelaars is hoogleraar Fiscale Economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en of counsel bij Deloitte Belastingadviseurs.